

SPRÁVA O STAVE ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA SLOVENSKEJ REPUBLIKY V ROKU 2022

MINISTERSTVO
ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

SLOVENSKÁ
AGENTÚRA
ŽIVOTNÉHO
PROSTREDIA

ENVIRONMENTÁLNA VÝCHOVA A VZDELÁVANIE V KAŽDOM VEKU

STRATEGICKÉ DOKUMENTY

Politika pre oblasť environmentálnej výchovy, vzdelávania a osvetu (EVVO) sa v SR odvíja od viacerých strategických dokumentov prijatých na medzinárodnej ako aj národnej úrovni. Agenda 2030 pre udržateľný rozvoj (Agenda 2030), schválená valným zhromaždením OSN v roku 2015, definuje v rámci schválených cieľov aj cieľ Zabezpečiť inkluzívne, spravodlivé a kvalitné vzdelávanie a podporovať celoživotné vzdelávacie príležitosti pre všetkých. Envirostratégia 2030 rovnako venuje pozornosť aj environmentálnej výchove, konkrétne zefektívneniu systému formálnej aj neformálnej environmentálnej výchovy, ako aj vzdelávania a osvetu pre udržateľný rozvoj. Zároveň podporuje aj vedenie obyvateľov k zodpovednej spotrebe a ochrane prírody, ako aj zlepšo-

vanie environmentálneho povedomia prostredníctvom kultúrneho a prírodného dedičstva a cestovného ruchu.

Dôležitým východiskovým dokumentom naďalej zostáva aj Rezortná koncepcia environmentálnej výchovy, vzdelávania a osvetu do roku 2025 (RK EVVO), ktorej hlavným cieľom je vytvorenie uceleného systému environmentálnej výchovy, vzdelávania a osvetu v rezorte životného prostredia. Naplnenie hlavného cieľa RK EVVO je realizované prostredníctvom piatich čiastkových cieľov, ich opatrení a aktivít, ktoré majú viesť identifikované cieľové skupiny ku komplexnému pochopeniu vzájomných vzťahov medzi človekom a starostlivosťou o životné prostredie.

ENVIRONMENTÁLNA VÝCHOVA VO FORMÁLNO M VZDELÁVANÍ

Formálna environmentálna výchova sa na Slovensku sústreďuje v zariadeniach školského typu a je koordinovaná Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR (MŠVVaŠ SR). Od roku 2015 je súčasťou cieľov, výkonových i obsahových štandardov inovovaného štátneho vzdelávacieho programu (IŠVP), v ktorom je v príslušných stupňoch (od predprimárneho vzdelávania – ISCED 0 až po vyššie sekundárne vzdelávanie – ISCED 3) definovaná ako prierezová téma spadajúca pod príslušné vzdelávacie oblasti. Na základe IŠVP je možné Environmentálnu výchovu realizovať ako súčasť učebného obsahu vyučovacích predmetov, prostredníctvom samostatných projektov, seminárov, vyučovacích blokov alebo formou samostatného vyučovacieho predmetu z rámca voliteľných hodín.

V roku 2022 MŠVVaŠ SR pokračovalo s prácami na kurikulárnej reforme základného vzdelávania, ktorá sa dotkne aj oblasti environmentálnej výchovy. Témy súvisiace s environmentálnou výchovou tak budú povinnou súčasťou vzdelávania. Táto zmena nastane po zavedení kurikulárnej reformy do praxe. Environmentálne témy budú zahrnuté vo vzdelávacích oblastiach Človek a spoločnosť a Človek a príroda, teda presnejšie predmetov geografia, občianska náuka, chémia a biológia.

MŠVVaŠ SR taktiež zabezpečuje podporu environmentálnej výchovy pomocou rozvojového projektu Enviroprojekt zameraného na financovanie školských regionálnych alebo národných projektov environmentálnej výchovy na zák-

ladných a stredných školách. V roku 2022 sa o podporu z Enviroprojektu uchádzalo 264 projektov s požiadavkou 502 877 eur na ich realizáciu. Z podaných projektov Medzirezortná komisia pre výber, hodnotenie a finančnú podporu environmentálnych projektov MŠVVaŠ SR vybrala 27 projektov na pridelenie účelových finančných prostriedkov v celkovej sume 50 000 eur.

Na príprave pracovníkov pre environmentálnu výchovu sa podieľajú viaceré prírodovedecké fakulty Slovenských univerzít formou študijných programov učiteľstva v kombinácii. Možnosť študovať učiteľstvo ekológie v kombinácii umožňujú Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre a Prešovská univerzita v Prešove. Študijný program učiteľstvo environmentalistiky v kombinácii zas ponúka Prírodovedecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave.

Príprava pedagogických zamestnancov pre environmentálnu výchovu prebieha aj pomocou inovačného vzdelávania. Obsah inovačného vzdelávania je zameraný na prehĺbenie, rozšírenie a inováciu profesijných kompetencií potrebných na výkon pracovnej činnosti a uplatnenie najnovších poznatkov alebo skúseností z praxe vo výchove a vzdelávaní. V roku 2022 disponovali oprávnením realizovať inovačné vzdelávanie SAŽP, Slovenské múzeum ochrany prírody a jaskyniarstva, Nadácia Green Foundation, Centrum environmentálnej a etickej výchovy ŽIVICA.

ENVIRONMENTÁLNA VÝCHOVA V NEFORMÁLNOH VZDELÁVANÍ

Neformálna EVVO na Slovensku je realizovaná ako štátnymi, tak aj mimovládnyimi organizáciami.

Na Slovensku pôsobí viacero mimovládnych organizácií, ktoré sa špecializujú na environmentálnu výchovu. Viacero organizácií s týmto zameraním zastrešuje združenie Špirála - celoštátna sieť organizácií venujúcich sa environmentálnej výchove a vzdelávaniu. Podmienkou členstva je poskytovanie výučbových programov s environmentálnou tematikou a spĺňanie Kritérií environmentálneho výučbového programu. Členmi tohto združenia sú napríklad CEA – Centrum environmentálnych aktivít, Centrum environmentálnej a etickej výchovy ŽIVICA, DAPHNE – Inštitút aplikovanej ekológie, SOSNA – centrum trvalo udržateľných alternatív, Green foundation, atď.

Podporu aktivít v rámci neformálnej environmentálnej výchovy realizovanej rôznymi organizáciami poskytuje aj Environmentálny fond. Jeho činnosť je v súlade s cieľom Envirostratégie 2030 podporovať neformálne vzdelávacie aktivity a vytvárať podmienky na rozvoj vzdelávacích aktivít. V rámci výzvy Environmentálna výchova, vzdelávanie a osвета v roku 2022 bolo podporených spolu 35 projektov zameraných na budovanie priestorových kapacít vo výške 1 457 956 eur a realizáciu výchovno-vzdelávacích a osvetových aktivít vo výške 499 316 eur.

Vzájomnou kooperáciou Environmentálneho fondu a SAŽP sa podarilo obnoviť činnosť Zeleného vzdelávacieho fondu. Formou dotácie bolo v roku 2022 podporených 44 projektov v sume 203 190 eur.

V rámci neformálnej EVVO sa významne angažujú aj rezortné organizácie MŽP SR. Tie v súlade s Envirostratégiou 2030 a RK EVVO realizovali viaceré neformálne vzdelávacie aktivity.

Medzi prioritné ciele RK EVVO patrí vytvorenie stabilného a funkčného systému EVVO v SR, v rámci ktorého v roku 2022 menovaná pracovná skupina skúmala možnosti pre nastavenie kritérií kvality pre činnosť a poskytovanie služieb environmentálnej výchovy. Tento cieľ nastavenia kritérií je taktiež v súlade so záväzkom zefektívnenia systému formálnej a neformálnej environmentálnej výchovy vyplývajúcim z Envirostratégie 2030. Pracovná skupina pozostávajúca zo zástupcov štátnych aj neziskových organizácií sa zaoberala zadaním základných orgánov a fáz certifikácie, spracovaním priebehu 1. až 4. fázy, čiastkovými dokumentami ako: formulár Žiadosti o certifikáciu, Kvalifikačné predpoklady auditorov, Podklady k auditu, Zoznam dokladov, Ponuka EVVO, Správa z auditu. Mimo stretnutí komisie sa uskutočnili aj 3 online krajské webináre v spolupráci so samosprávnymi krajmi.

Taktiež pokračovali práce na internetovom portáli EWOBX – portáli environmentálnej výchovy (www.ewobox.sk), ktorý pripravila SAŽP v spolupráci so štátnymi a mimovládnyimi

organizáciami. Jednalo sa najmä o doplnenie a propagáciu nástrojov, ktorými EWOBX dokáže zlepšiť informovanosť v oblasti environmentálnej výchovy, rozširovanie užívateľskej základne a tým zväčšovanie jeho priestoru a dosahu. V roku 2022 bol taktiež riešený systém zberu štatistických údajov o EVVO s využitím EWOBX.

Dôležitým cieľom je aj realizovanie a ďalší rozvoj existujúcich úspešných aktivít zameraných na EVVO. Rezortné organizácie MŽP SR realizovali početné výchovno-vzdelávacie aktivity s využitím interaktívnych prvkov, ku ktorým patria napr.: propagácia významných environmentálnych dní, náučné podujatia, on-line besedy pre všetky kategórie škôl a výstavy. Taktiež sa organizovali odborné konferencie a semináre pre rôzne cieľové skupiny. V neposlednom rade sa rezortné organizácie MŽP SR venujú edičnej, publikačnej a propagačnej činnosti, vydávaniu rôznych typov informačných, vzdelávacích a propagačných materiálov vo forme letákov, plagátov, zborníkov, periodík, odborných a populárnych publikácií, metodických príručiek, filmov a interaktívnych CD určených rôznym cieľovým skupinám.

Medzi dôležité projekty šíriace osvetu v oblasti ochrany životného prostredia sa zaradil aj projekt LIFE IP – Zlepšenie kvality ovzdušia, v rámci ktorého bolo vytvorených viacero nástrojov ako napríklad webový portál dnesdycham.sk poskytujúci aktuálne informácie o kvalite ovzdušia. Vydávaných bolo viacero informačného – propagačného materiálov ako napríklad metodická príručka O vzdušie, doprava a deti, ktorá má pomôcť vzdelávať o danej téme vo formálnom aj neformálnom vzdelávaní.

Počas celého roka 2022 prebiehala aj kampaň Zatoč s odpadom určená pre širokú verejnú, ktorú pripravila SAŽP. Cieľom kampane bolo pomocou každomesačných výziev naštartovať pozitívnu zmenu v spoločnosti a ukázať ako môžeme spolu zatočiť s odpadom. Súbežne s kampaňou prebiehala aj sprievodná kampaň Učiteľ v akcii, počas ktorej boli každý mesiac učiteľom distribuované metodické materiály na tému, ktorá bola v rámci vybraného mesiaca aktuálna.

V roku 2022 došlo k zlepšeniu pandemickej situácie a uvoľneniu opatrení v súvislosti so šírením ochorenia COVID-19 a z toho vyplývajúcich obmedzení, čo znamenalo aj realizáciu väčších osvetových podujatí s účasťou verejnosti. V Banskej Bystrici sa pod patronátom SAŽP uskutočnil Festival Zeme, na ktorom participovali viaceré rezortné organizácie. Na Devine sa uskutočnilo podujatie ku oslavám Dňa Dunaja organizované ŠOP SR, rovnako za účasti ďalších rezortných organizácií. Významná bola aj účasť rezortných organizácií na podujatí Európska noc výskumníkov, kde zabezpečovali časť programu v Bratislave, Banskej Bystrici a Poprade.